
Romano Guardini
HRABROST

Ovo razmišljanje mora raditi o hrabrosti - ili o smionosti. Obje su riječi srodne; ali ipak s malim razlikama. Pod “smionošću” se više misli na način ponašanja u konkretnoj situaciji; pod “hrabrošću” na opće raspoloženje; na način kako se netko uopće susreće sa životom. Te se oznake moraju tako upotrebljavati kako svaki put najbolje odgovara.

Najprije moramo ponovno misliti na razliku koja nam je već više puta bila korisna, naime na razliku između darovitosti i moralnog stava.

Postoji hrabrost kao prirodna podloga. Na primjer neki dobroćudni čovjek nema vrlo istaknut osjećaj, pa stvari, koje bi nekog drugoga uznemirile, njemu ne dolaze do svijesti. Njegova fantazija nije dosta živa, pa mu moguće opasnosti ne idu jasno pred oči. Tako on u nutrini prolazi netaknut kroz opasne situacije, ili s njima lako izađe na kraj. Izvrsna obrana za praktičan život; ipak se tako zaštićen mora dobro čuvati da ne bude lakomislen i brutalan.

Može također biti da ta hrabrost dolazi iz dobra zdravlja tog bića; iz radosne životne snage koja osjeća poteškoće i opasnosti kao nešto zanimljivo; iz povjerenja u život, koji se osjeća sigurnim, da bi stvari već ispravno išle. To je veoma lijepo - znači kao nešto što se misli pod “dobar soj”. Naravno da to također ima svoje opasnosti, i tko je takav po prirodi, mora paziti da ostane oprezan - i zahvalan.

Na koncu postoji za hrabrost podloga koja spada u područje plemenitog i neobičnog. Za takvog nadarenoga smionost i čast su jedno. On osjeća taj izazov života i iz poštovanja prema samom sebi osjeća se obveznim da mu se odupre. On ne mora biti

uopće tjelesno posebno snažan; možda je veoma slabašan, pa se zato od nutarnjih i vanjskih događaja osjeća znatno pogođen. Unatoč tomu on stoji čvrsto; mirno ide naprijed; bez straha se susreće s tim događanjem. Dakle, naravno plemstvo - jasno i predodređenost za tešku sudbinu.

Sve je to podloga. Netko je ima ili je nema, i ona može dovesti do dobra kao i do zla. Dođe li ona u ruke dobrih odgojitelja, tako nadareni sam prepoznaje svoje mogućnosti, onda ona dopijeva do upotrebljiva, dobra, čak plemenita života. Ali mi ovdje želimo govoriti o onom što je - ako se na putu ne nađu posebno nepovoljne okolnosti - kod svakoga je moguće, pa se stoga i mora moralno zahtijevati; dužnost je, i za to se čovjek mora odgajati.

Kakva bi izgledala takva krepost? Kako bi se ona ostvarila? Idimo odmah u središte od kojega se određuje sve ostalo, a koje je naravno vrlo teško ostvariti. Ovdje hrabrost znači *prihvatiti* vlastito biće - već smo o tom govorili u prijašnjim razmatranjima. Taj je život sastavljen od dobrog i zlog, veselog i žalosnog; od stvari koje pomažu i nose; isto tako od stvari koje smetaju i opterećuju. Ali hrabrost znači da u tome ne istražujemo što se sviđa i lako se može živjeti, nego da tako prihvatimo cjelinu kakva već jest, u pouzdanju, da je to Bog dodijelio.

Svaki čovjek nosi u sebi ono nešto tajanstveno što bi se moglo nazvati oblikovanje (lik) bića. Ono znači da svojstva nisu po zbrci izmiješana nego da tvore cjelinu; nešto povezano, odlučeno, što nosi ali i zahtijeva. U tom jedan element podržava drugi, jednako kao što i svaki nosi sa sobom svoju opasnost i opterećuje druge. Taj lik bića čovjek donosi sa sobom u život; on (lik) određuje što je čovjek i što on može, povoljno i nepovoljno, - upravo "njega". Ovdje hrabrost znači, neka on prihvati tu temeljnu figuru svoje egzistencije, kakva ona jest; neka u njoj ne bira niti je napušta. Ne može se na primjer biti čovjek s jako osjetljivim srcem i mnogo radosti, ali ne osjećati bol, jer jedno uvjetuje drugo. Divno je nešto moći osjećati; to daje velike stvari, ljepotu svijeta, dubinu susreta, napetosti borbe, sreću rada. Istim osjećajem čovjek je obuzet i u zlu, u patnjama oskudice, u nevolji ljudskih sukoba, u besplodnosti rada. Ne može se imati jedno bez drugoga. I tako ovdje hrabrost znači prihvatiti samog sebe kakav već jest; snagom osjećaja vlastitog srca prihvatiti ono bolno koje ona (hrabrost) donosi, jednako kao i ugodno koje poklanja. To ne znači da se sve mora nazvati dobrim i lijepim,

zacijelo ne. Ali se najprije mora prihvatiti; a onda polazeći odatle, pogledati što se može promijeniti, povećati, ublažiti, popraviti.

Ta povezanost o kojoj se govorilo znači još drugo. Ona je kao slika koja je pred čovjekom i koja se može gledati - ali i kao melodija koja u vremenu teče; kao lik koji se upoznaje u događanju. On se povraća na istu jezgru kao one (slika, melodija), jer što se događa jednom čovjeku, nije bilo što, nego odgovara onome što on jest. Sudbinski lik i lik bića usko su povezani jedan s drugim.

Tko nema tehničko - znanstvenu sklonost, neće doživjeti što doživljava onaj koji je ima, ako osniva poduzeće, pa doživi slavlje uspjeha i nevolju neuspjeha. Ovo je sve dodijeljeno prvom, uskraćeno drugom. Zato taj možda ima iskonski odnos za umjetnost i upoznaje u njoj stvarnosti, koje drugi nikada ne dotiče. Treći je učenjak, recimo povjesničar. On živi u različitim vremenima, razumije veličinu njihova djela, osjeća mračne strane njihovih propasti, što je sve zatvoreno dvojici spomenutih.

Tim razlikama prirođenosti (darovitosti) dolaze onda još razlike spolova, zdravstvenog stanja, socijalnih odnosa i tako dalje, što sve stvara preduvjete za to da se u određenom životu neke stvari događaju, a druge izostaju.

Tako život svakoga čovjeka nosi u sebi neku povezanost, figuru bitka i događanja, i on mora prihvatiti tu figuru kakva ona jest. Ne željeti imati samo lijepo a zlo ne, nego prije cjelini reći "Da". A, onda jasno, učiniti ono što on može, da to tako oblikuje kako smatra ispravnim.

A da zadovoljimo pitanje koje je inače naše ljudsko pitanje, moramo još jednom dublje prodrijeti. Može se pokušati na različit način tražiti da izrazimo čovjekovu bit. Počevši od povezanosti o kojoj se govori, možemo to tako učiniti da kažemo: Čovjek je povezan s cjelinom svijeta. Životinja je zatvorena u svoj svijet; i ako se taj svijet u nastavku razvitka može i proširiti od jedinke i vrste, on je uvijek djelomičan. Jedino je čovjek povezan sa svijetom, pa čak svjetsko - dimenzionalan.

A i on je sada pojedinačno određen, uokviren (omeđen) svim onim što označuje narod i zemlju, nadarenost, spol, školovanje, društveni položaj, zanimanje i tako dalje; dakle upravo po onom liku bića, o kojemu se govori. Ali on sadrži u osnovnom stavu taj odnos prema svijetu kao cjelini; ono što se čovjeku nazvalo "mikrokozmičkim". Ova posebna međusobna povezanost jednoga s

drugim i odnos sa svijetom čini čovjekovu osobinu: on je (time) okarakteriziran i u isti mah povezan sa svim.

S tom napetošću u slici čovjekova bitka povezana je druga napetost: između nužnosti i slobode. On živi u zakonitostima; ali u sebi nosi dubinu iz koje uvijek može ostvariti novi početak. Tako on mora prihvatiti svoju ograničenost, određenost karakternim likom, ako želi biti u skladu sa stvarnošću: ali je po svojoj slobodi u odnosu sa svijetom sposoban na njezinoj liniji prodrijeti u cjelinu.

To je sve doznačeno od Boga. On je meni dao samog mene. Iz njegove ruke ja moram prihvatiti svoj život, živjeti ga, izdržati. To je osnovna hrabrost - a kako je ona danas potrebna, budući da se tako mnogo govori o ništavilu, o uništavanju, strahu, gađenju i svakovrsnim mračnim stvarima.

Velikim dijelom to je samo govor, a koji tako govore i pišu, ne misle baš tako ozbiljno. Uostalom naše je vrijeme zbilja tako teško pritisnuto izvana i iznutra; prijelaz u kojem će se nedogledno raspasti - a da se često ne vidi što će novo doći. Stoga je dvostruko potrebno da svoj život prihvatimo s pouzdanjem iz Božje ruke i da ga hrabro živimo.

Na taj nutarnji lik individualnog bića i života oslanja se i vježbanje u hrabrosti koje ponekad, ako je čovjek jake, svježje naravi, i ne može naročito doći do svijesti, a nekad se osjeti kao težak zadatak: naime uvjerenje da se u vlastitu budućnost uživi, radi, gradi, uđe u veze. Jer budućnost je uza sve predviđenje nepoznanica. A živjeti znači zalaziti u tu nepoznanicu i može se pred čovjekom naći kaos za koji se mora odvažiti.

Tu se svatko mora odvažiti za to da ono što mu nadolazi nije kaos i nije naprosto strano. Naprotiv će vlastiti način bića, ona upravna snaga u vlastitoj nutrini prokrčiti put, tako da će na koncu to biti vlastita budućnost kojoj on ide u susret. Pa to stvara i prirodnu osnovu (temelj) za Kristovu poruku o Providnosti, u kojoj se nalazi svaki čovjek. Dakle za to što budućnost u svoj svojoj nepoznatosti nije ipak strana, čak ni neprijateljska, nego mu je namijenjena od Boga; da život u svoj svojoj nepreglednosti nije kaos, nego mu je određen od Božje ruke. U to vjerovati i po tom živjeti za čovjeka koji oklijeva ili je bojažljiv može biti jako teško. No ovdje hrabrost za život ide skupa s pouzdanjem u Božje vodstvo.

I treba pomisliti na još nešto drugo što je osobito prijeko potrebno u vremenima u kojima povijesne epohe završavaju a nove

počinju, naime na odnos prema budućnosti u velikom, na hod povijesti. Pa život pojedinaca ne teče u povijesti kao u neutralnom riječnom koritu, nego on čini dio toga. Nekad je taj pojedinac s proteklim vremenom tako usko povezan da mu je buduće sasvim strano. Tada nastaje život čovjeka koji nema povjerenja u budućnost, pa se povlači u prošlost; njemu su usta puna proteklog vremena, čiji su oblici tako lijepi, da ga sve novo odbija.

I tu je potrebna hrabrost; hrabrost koja ulazi u koštac s *budućnošću*, u pouzdanju da se tu ostvaruje Božje vodstvo. Ta hrabrost prihvaća buduće, vidi u njemu jedinu zadaću i u nj se uključuje. To može postati veoma teškim, mora se izvršiti samo pravom poslušnošću prema odredbi Onoga koji vodi povijest.

Smionost znači oduprijeti se u opasnost. Što tvori korijen onoga što se zove opasnost? To je zlo koje u svim srcima djeluje i čini da se u svako doba neprijateljsko može upraviti protiv nas. To je ranjivost našega bića, koja može biti svim izranjena. To je tako i ne može se promijeniti. Ali smionost znači da se uvidi to stanje života i da mu se odupre.

Oduprijeti se životu, kako to dođe: jednom, jer se opasnost bolje nadvlada kad joj pođeš ususret, nego kad joj dozvoliš da te zastraši; bol se lakše nadvlada ako je slobodno nosiš, nego ako se nje grčevito držiš.

A onda i ono što je *teško* pripada našem životu. Ono nam je dosuđeno. Ako mu se odupremo, postat će dobitak. U svakoj prilici postoji mogućnost da se raste, više bude čovjek - onaj čovjek koji se mora biti. Izigravamo tu mogućnost, ako izmičemo.

Hrabrost koja prihvaća život i s njim se tu i tamo odvažno susreće, uvjeren je da se u vlastitoj nutrini nalazi nešto što se ne da srušiti, nego od svega prima podršku, svime biva jače, bogatije, dublje, ako se ispravno proživljava - zato jer dolazi od Božje stvaralačke moći.

Zapravo to "nešto" u meni čak je i sama Njegova moć. Ako ja u povoljan čas mirno, sabrano prodrem u svoju nutrinu, sve dublje, sve dotle da u neku ruku prema nutrini ni s čim ne graničim - tu je Božja moć i drži me u životu. Jer me ona drži nerazoriva je, iako to ide kroz opasnost, pa i kroz smrt. Zato danas svi ovi govore o strahu i propasti i ništavilu, zato nestručnjaci i u umjetnosti i književnosti, zato se i nadmoć političke sile posvuda, jer svijest o toj izručenosti Bogu, jer to pouzdanje u svetu ruku u toj dubini, na rubu ništavila, više nije živo.

Ima još jedna druga hrabrost o kojoj također treba reći koju riječ: odvažiti se s *Božjom voljom*. Svakome dođe na bilo koji način Božji poziv i određuje njegov život. Pod njim se može misliti vrlo različito. Na primjer radi se o tome koje zvanje treba prihvatiti. Koliko ovisi od toga hoće li on izabrati onaj životni rad o kojemu mu njegova nutrina kaže: Ti tu spadaš, za to si ti "određen" - ili drugi rad koji obećava više novca, lakši uspjeh, veći ugled!

Može se raditi o nekom čovjeku, nekom prijatelju, nekoj ljubavi. Opet se radi o tom, želi li se on uključiti u nešto što je primamljivo, laskavo za samosvijest, pred kojom nutrina opominje da će u tom izgubiti svoje najbolje - ili će izabrati što je možda oporije, zahtjevnije, ali izgrađuje život i uči odgovornosti.

Ima i manjih odluka. Na koncu je svaka opomena savjesti Božji poziv. Jer dobro nije naprosto ono korisno ili što povećava život, ili napredak kulture, nego Božja svetost koja prisiljava čovjeka da je prihvati u svoj život i koja se utjelovljuje u uvijek moralno traženome. Svaka situacija je takav poziv; jer ona nam se obraća i govori nam: To učini... to ne! Uvijek ponovno stojimo pred tim da se za to odvažimo s istinom ili da lažemo; s pravičnošću ili da tražimo korist; s nedužnošću ili da se okaljamo; s otmjenošću ili da se skliznemo u podlost. Svaki put Bog zove.

Hrabrost ovdje znači staviti svoju ruku u Njegovu i Njega slijediti - u malom i velikom. Put može voditi veoma daleko. Poznajemo ljude koji njim idu tako daleko, da izmiču našem razumijevanju, svece. Čujemo kako govore, čitamo njihove spise, ali sa svojim iskonskim oni su daleko otišli s Bogom. To je sasvim velika odvažnost. Ako ima kajanja - mora biti strašno na kraju života, onda je to ovo: Čuo sam taj poziv, ali ga nisam poslušao (slijedio)...

U našim meditacijama mi smo krepost o kojoj smo razmišljali uvijek povezivali s Bogom i pokušavali, polazeći od nje, Njega bolje prepoznati. Kako je to ovdje: Može li se govoriti o hrabrosti kod Boga? Možemo to, ako u tome sve odbacimo što je samo ljudsko; što bi, na Njega preneseno, diralo u njegov sveti suverenitet. Pa gdje je u tom najvišem smislu Bog bio "hrabar"?

On je to bio kad je stvorio čovjeka. Kad je - riječ stavljena u navodnike koji spadaju u svaki izričaj koji njega momentalno dovodi u vezu - Bog "odlučio" stvoriti bića koja imaju slobodu i takav svijet im predati u ruke. Ali to znači - također rečeno pod navodnicima - da im je On dao svoju čast u ruke. Jer On je

stvorio svijet u mudrosti i ljubavi; nazvao ga “dobrim” i “veoma dobrim”, vidi prvo poglavlje Postanka, i on je to zauvijek. Ali ta bića, ljudi, mogli su biti vjerni, a i pobuniti se protiv Njega. Pa ipak je On svoje djelo izložio opasnosti njihove slobode.

Ali kad je ta opasnost postala stvarnošću, i ljudi Mu otkazali poslušnost, dogodio se drugi Božji “smioni čin”, tako nepojmljivo velik, da je opet bila potrebna sva snaga pouzdane vjere, da se u tome ne bi pogriješilo: On je sam stupio u odgovornost za krivnju ljudi, postao čovjekom i uzeo sudbinu u našoj zamršenoj povijesti.

Jesmo li ikada razmišljali o zbilja *božanskoj* hrabrosti Krista? Je li nam bilo jasno koja je smionost gorjela u Isusovu srcu, kad je On iz blizine - Ivan kaže: “iz krila” Očeva došao i stupio u zemaljski svijet, kakav on jest? U svu tu laž, želju za ubijanjem, mučnu tjeskobu našega života? I to ne zaštićen bahatošću nekog filozofa; ne osiguran taktikom nekog političara; ne s nakanom da uzvratu podmuklost za podmuklost, udarac za udarac, nego u slabosti (nezaštićenosti) potpuno nedužnoga?

Postavimo ipak sebi pred oči kako se mi vladamo u opasnostima ovoga svijeta; kako se energično znamo braniti i s kakvim sve sredstvima. Isus se nikada nije branio nego prihvaćao sve što je na Njega dolazilo iz nasilne moći i nesavjesnosti ljudi... Mi ljudi ne živimo svijet kakav on jest, nego biramo iz njega što nam koristi: On je prihvatio što je životni tijek nad njega donosio, jer je to bila Očeva volja. Mi se znamo prilagoditi, izmaknuti, tražiti korist. On je bio takav, na takav način govorio i radio, da se ono najgore u čovjeku smatralo izazovnim; da se kao što piše u Luki-*nu* evanđelju: “misli”, to sakriveno osvjedočenje, “očituje u srcu mnogih” (Lk 2,35). On je zbilja živio to stanje svijeta, izdržao ga do kraja. Po trenutcima iz Getsemanija naslućujemo što je to značilo. Kad čovjek o svemu tome razmišlja, mogla bi ga pak obuzeti jeza, što to znači: Božja hrabrost u Kristu...

Ali On se nije odvažio za ovaj život da učini nešto što bi bilo zemaljski veliko, sjajno junaštvo, silno kulturno djelo, nego je to bilo “otkupljenje”, dogodilo se radi nas. Ono se dogodilo, kako bismo mi dobili hrabrost da budemo “kršćani” u svijetu u kojemu je On bio “Krist”.

Ukoliko odbacimo iluzije i uvidimo, koliko je toga što se zvalo kršćanskom uljudbom, kršćanskom kulturom, uistinu bila stvar posebne povijesne situacije; ukoliko upoznamo što to sve svijet radi, što Ivan kaže u proslavu svoga Evanđelja o njihovu

vladanju protiv Božjeg Sina, koji je postao čovjekom, dolazimo do svijesti, da je pokušaj biti kršćanin u tom svijetu, da se, polazeći od Njega, odredi smisao života, po vanjskom izgledu gotovo beznadan. Tu biva jasno, što napokon znači "hrabrost": stav koji ovdje "ipak" kaže, i usprkos svemu što bi je moglo učiniti besmislenom, prihvaća tu borbu. Ovdje se nikada ne smije zaboraviti da se On borio prije nas i time omogućio tu pobjedu.

(S njemačkog preveo Karlo Bašić)